

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.221:338.24. (045)

Л. П. ШЕВЧУК

Вінницький фінансово-економічний університет

А. А. ШЕВЧУК

Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МОДЕЛЮВАННЯ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗГІДНО З ЗАПРОПОНОВАНОЮ МЕТОДИКОЮ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Розглянуто стан, проблеми і перспективи розвитку оподаткування оплати праці та вплив на формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Обґрунтовано доцільність застосування в практиці моделювання контролю фінансових ресурсів згідно з запропонованою новою методикою та визначено результати її ефективності. Показано переваги коригування ЄСВ податком на прибуток, які сприятимуть збільшенню фінансових ресурсів за рахунок легалізації заробітної плати та використання нових фінансових інструментів контролю.

Ключові слова: податкова реформа, фінансові ресурси, податкове навантаження, фінансові інструменти, контроль, коригування, податок на прибуток, єдиний соціальний внесок.

L. P. SHEVCHUK

Vinnitsa Finance and Economics University

A. A. SHEVCHUK

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kiev

MODELLING OF CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES ACCORDING TO THE PROPOSED METHODS AND DETERMINATION OF ITS EFFICIENCY

Justification of the use of simulation in practice control of financial resources under proposed technique and forecasting through the mechanism of bringing salaries shadow economy. We consider the modelling of control of financial resources according to the local budget proposed method and its evaluation. Advantages of Single Contribution adjustments to income tax, which will help increase the financial resources for the legalization of wages and the use of financial instruments of control. Based on the calculations in our opinion the technique of adjusting the Single Contribution income tax would allow the tax break, which could be the basis for further reform of the tax system in terms of taxation of wages and therefore offer further study of the advantages of this technique, which will increase official salaries to fill social funds and increase the financial resources of local budgets.

Keywords: tax reform, financial resources, tax burden, financial instruments, controls, adjustments, income tax, unified social contribution.

Постановка проблеми. Метою сучасних реформ є створення надійних умов для сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад, що потребує кардинальних податкових нововведень. Ефективним фактором впливу на становлення стабільної економіки та її економічний розвиток є використання нових фінансових методів контролю, що сприятиме зростанню легальної заробітної плати та забезпечать місцеві бюджети необхідними фінансовими ресурсами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем виведення заробітної плати з „тіні”, зменшення навантаження на фонд оплати праці та наповнення фінансовими ресурсами місцеві бюджети присвячені праці багатьох науковців, адже саме їх вирішення має кардинально змінити ситуацію на ринку праці та кардинально вплинути на розвиток економіки. Збільшення офіційної зарплати, як засобу соціально-економічного зростання економіки, повинно бути направлено на розвиток податкових систем, які йдуть в напрямі зниження податкового навантаження на бізнес.

В умовах інтеграції та глобалізації економіки даний процес набуває спільних рис, якими є: перегляд податків у напрямі скорочення їх кількості, зниження максимальних ставок оподаткування, зниження прогресії податків та зборів, розподіл ставок єдиного соціального внеску, що сприятиме легалізації заробітної плати. З прийняттям Податкового кодексу України зроблено спробу реформувати систему місцевого оподаткування [1] Скорочення кількості місцевих податків і зборів в основному відбулося за рахунок скасування тих, фіскальне значення яких вкрай низьке [2].

Аналізуючи законопроект про податкову реформу більшість науковців та практиків зазначають позитивним те, що будуть застосовані різні відсоткові ставки єдиного соціального фонду до бази оподаткування, якою є фонд оплати праці, поділений на дві частини [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Незважаючи на значні наукові надбання в дослідженні податкового навантаження, однак залишаються недостатньо аргументованими деякі аспекти цієї проблеми. Існує необхідність дослідження проблем оподаткування та значення впровадження нових фінансових інструментів контролю в частині оподаткування оплати праці, що сприятиме оптимізації податкової системи та призведе до збільшення фінансових ресурсів місцевих бюджетів за рахунок виплати реальної легальної заробітної плати шляхом

моделювання ефективної системи контролю фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Обґрунтування доцільності застосування в практиці моделювання контролю фінансових ресурсів згідно запропонованої методики і їх формування через механізм виведення зарплати з тіньової економіки.

Викладення основного матеріалу. В даних умовах дослідження проблеми тіньової економіки потребують нових фінансових інструментів контролю для неможливого використання тіньових схем виплати заробітної плати. Для вирішення даної проблематики є потреба розробки методики контролю, щодо обґрунтованого підходу легалізації зарплати через механізм зменшення податкового навантаження на бізнес, що сприятиме формуванню фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Порівняння податкових ставок основних податків в Україні та економічно розвинених країнах дає можливість зробити висновок, що в Україні єдиним податком, ставка якого значно перевищує іноземні – це відрахування на зарплату з підприємства (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Ставки основних податків різних країн, %

Країна	Податок на прибуток підприємств%	Податок на доходи фізичних осіб%	Відрахування на заробітну плату з бізнесу %
Україна	21	15	36.76-49
Франція	42	0-5.5-11	13,6
Німеччина	50	53	6,8
США	46	33	15

Виходячи з даних таблиці 1 слід зазначити необхідність зменшення податкового навантаження на бізнес в частині сплати соціальних платежів, врахувавши їх як податки. Теперішня ситуація оподаткування призводить до того, що значна частка зарплат в Україні виплачується в конвертах і є потреба у використанні фінансових інструментів контролю, що дозволять легалізувати заробітну плату та сприятиме формуванню фінансових ресурсів бюджету.

Запропонована податкова реформа спрямована на обґрунтований підхід до виведення зарплати з «тіні», через механізм зменшення податкового навантаження на підприємство, де з мінімальної зарплати будуть сплачувати ЄСВ в розмірі 41%, а на суму перевищення оподаткування здійснювати в розмірі 15% [3].

Для формування фінансових ресурсів необхідна така модель, яка передбачає якісно і кардинально ефективні підходи в оподаткуванні зарплати, що потребує використання нових фінансових інструментів контролю для боротьби з тіньовою економікою, тіньовими зарплатами, і як наслідок збільшення бюджету. Нами запропоновано методику, яка повинна зацікавити бізнес легалізувати заробітну плату, а це стане можливо лише тоді, коли для бізнесу так буде вигідно. Суть методики полягатиме в тому, що сума до сплати податку на прибуток (далі – ПНП) буде зменшена на суму єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) в частині, перевищення над мінімальною зарплатою, що сприятиме збільшенню фінансових ресурсів місцевих бюджетів за рахунок податку на доходи фізичних осіб, який сплачується самим працівником. Впровадження даної методики дасть можливість легалізувати і детінізувати заробітну плату, зменшивши податкове навантаження на фонд оплати праці, а використання нових фінансових інструментів контролю дозволить виконати бізнесу свою соціальну функцію, сплачуючи податки та наповнюючи місцевий бюджет фінансовими ресурсами, забезпечити соціальний пакет працівнику.

Розглянемо дану методику на умовному прикладі. Для визначення ефективності системи контролю проведемо наступні розрахунки, врахувавши при цьому, що мінімальна заробітна плата з травня 2014 року проіндексована на 3% інфляції і складає 1254, 54 грн [4], тобто в Законі "Про держбюджет на 2014 рік" мінімальна зарплата залишилася на рівні 1218 грн, а на практиці, застосовується проіндексований показник [5], тоді як мінімальна ставка ЄСВ на сьогодні згідно статті 7 і 8 Закону про ЄСВ складає 36, 76% [6].

Проведемо контроль фонду оплати праці використавши формулу:

$$\Phi_3 = \Phi_4 \times \Phi_i, \quad (1)$$

де Φ_3 – загальний фонд оплати праці за місяць грн.; Φ_4 – чисельність працівників (осіб); Φ_i – фонд оплати праці певного працівника.

При чисельності 100 осіб і заробітній платі одного працівника згідно даних Держкомстату про середню заробітну плату за регіонами в 2014 році в середньому за липень 2014 року складає 3537 гривень. Отже, при даних умовах фонд оплати праці за місяць складатиме: $\Phi_3 = 100 \times 3537 = 353700$ грн.

Для контролю бухгалтерського відображення нарахування заробітної плати нами запропоновано введення додаткових субрахунків, а саме: 661.1 «Розрахунки по оплаті праці в розмірі мінімальної заробітної плати», 661.2 «Розрахунки по оплаті праці в розмірі перевищення над мінімальною заробітною платою» [8].

Контроль нарахування заробітної плати працівникам в розмірі мінімальної заробітної плати буде здійснюватися такими фінансовими інструментами як подвійний запис та рахунки:

Дт 92, 93 Кт 661.1 125454, 00 (100*1254.54);

Тоді як нарахування заробітної плати працівникам, що перевищує мінімальну заробітну плату буде проконтрольовано на основі запису: Дт 92, 93 Кт 661.2 228246, 00 (100*(3537, 00-1254, 54)).

Проведення контролю суми нарахованого ЄСВ, яку підприємство буде перерахувати в соціальні фонди, згідно податкової реформи [3] із своїх ресурсів пропонуємо здійснювати за допомогою запропонованої нами формули:

$$\sum_{i=1}^{\text{Ч}} [(Z_m \times C_m) + (Z_c - Z_m) \times C_{np}], \quad (2)$$

де Ч – чисельність працівників, яка дорівнює в умовному прикладі 100 осіб;

Z_m – мінімальна зарплата, яка дорівнює 1254, 54 грн [4]; C_m – ставка єдиного соціального внеску, згідно законопроекту, яка застосовується до мінімальної зарплати дорівнює 41% [3], Z_c – середня заробітна плата, яка включає в себе мінімальну і складає 3537 грн. за липень 2014 року; C_{np} – ставка ЄСВ, що буде застосована на суму перевищення над мінімальною зарплатою – 15% [3].

Згідно розрахунку ЄСВ складає: 85673, 04 грн = (100 x (1254, 54 x 41% + (3537 – 1254, 54) x 15%).

Перевіримо відображення в обліку суми нарахованого ЄСВ, використавши такий фінансовий інструмент контролю як подвійний запис та запропонувавши розділити рахунок 651 на субрахунки:

651.1 «За рахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування в частині мінімальної заробітної плати»; 651.2 «За рахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування в частині понад мінімальну заробітну плату»

а) з суми мінімальної заробітної плати: Дт 92, 93 Кт 651.1. 51436, 14 (125454 x 41%);

б) з суми перевищення над мінімальною зарплатою: Дт 92, 93 Кт 651.2 34236, 90 (228246 x 15%);

Виходячи з перевірених та проаналізованих розрахунків, можна сказати, що підприємство згідно з запропонованою податковою реформі при умові виплати середньої заробітної платі, а не мінімальної, повинно сплатити додатково 34236, 90 грн. Дана пропозиція ще не факт, що призведе до легалізації зарплати, тоді як наша пропозиція зацікавить адміністрацію підприємства до підвищення офіційної заробітної плати, адже її суть відповідає світовим тенденціям оподаткування, а методика розрахунку спрямована в сторону зменшення сплати податків, що забезпечить бізнесу можливість отримувати та збільшувати прибуток, адже при сплаті ПНП проводити коригування на суму ЄСВ нарахованого на перевищення заробітної плати над мінімальною.

Контроль відображення в обліку коригування ПНП та сплату необхідно здійснювати таким фінансовим інструментом як подвійний запис:

Дт 641(ПНП) Кт 441.1 34236, 90

Виходячи з даного бухгалтерського запису підприємство збільшує свій прибуток, який повинно спрямовувати на розвиток бізнесу та створення робочих місць, а ресурсом буде використання обігових коштів в частині нарахованого ЄСВ на зарплату понад мінімальну, так як при сплаті ПНП сума в частині ЄСВ буде скориговано, а контроль сплати ЄСВ та ПНП буде здійснено за допомогою подвійного запису та рахунків. Проведене коригування ПНП на ЄСВ, в частині перевищення заробітної плати над мінімальною означає, що до бюджету не надійде сума 34236, 90 ПНП. Але слід пам'ятати, що саме збільшення фонду оплати праці призведе до збільшення надходжень фінансових ресурсів до місцевого бюджету за рахунок податку з доходів фізичних осіб (далі – ПДФО), який не є навантаженням на підприємство, а сплачується самими працівниками та збільшить надходження по ЄСВ, які також дотуються з бюджету.

Для визначення ефективності системи контролю згідно запропонованої методики розглянемо розрахунок податку з доходів фізичних осіб в даному умовному прикладі у двох варіантах:

Перший – припустивши, що на підприємстві не нараховується працівникам заробітна плата до якої застосовується податкова соціальна пільга, тобто граничний розміру якої становить вище 1710 грн, зокрема середня заробітна плата за липень 2014 року.

Визначимо суму податку з доходів фізичних осіб для даного варіанту:

$$((353700, 00 - 12379, 50) * 15\% = 51198, 07,$$

де 353700 – фонд оплати праці; 12379, 50 – утримання з працівників ЄСВ (353700, 00*3.5%) [6];

Контроль проводити за допомогою рахунків та подвійного запису:

Дт 661.1 Кт 651.1 4391.00 (1254.54*3, 5%*100); Дт 661.2 Кт 651.2 7988.61 (2282.46*3, 5%*100).

Розглянемо другий варіант при умові сплати тільки мінімальної зарплати, тоді слід враховувати, що при визначенні податку з доходів фізичних осіб буде застосовано податкову пільгу до суми заробітної плати визначеної згідно підпункту 169.4.1 Податкового кодексу України, яка у 2014 році складає 609 грн. Податкова соціальна пільга – 2014 року може застосовуватися до доходу працівника у вигляді заробітної плати чи прирівняних до неї виплат, якщо розмір доходу не перевищує прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 01 січня звітного податкового року, помноженого на 1, 4 та округленого до найближчих 10 гривень. Тобто максимальний розмір доходу, при оподаткуванні якого може бути застосована податкова соціальна пільга у 2014 році складає 1710 грн (1218 * 1, 4 ≈ 1710) [1].

Контроль відображення в обліку та розрахунок утримання податку з доходів фізичних осіб при

умові сплати тільки мінімальної зарплати проводити за допомогою подвійного запису:

$$Дт 661.1 \text{ Кт } 641 ((1254, 54 - 43, 91 - 609) * 15\%) * 100 = 9\ 024,45$$

Отже, виходячи з попередніх розрахунків, можна зробити висновок, що у разі виплати тільки мінімальної зарплати, місцевий бюджет отримає фінансових ресурсів в сумі 9024, 45 грн, тоді як при виплаті середньої зарплати їх розмір складе 51198,08 грн.

Моделювання контролю фінансових ресурсів місцевого бюджету згідно запропонованої методики коригування ЄСВ податком на прибуток зображено на рис. 1.

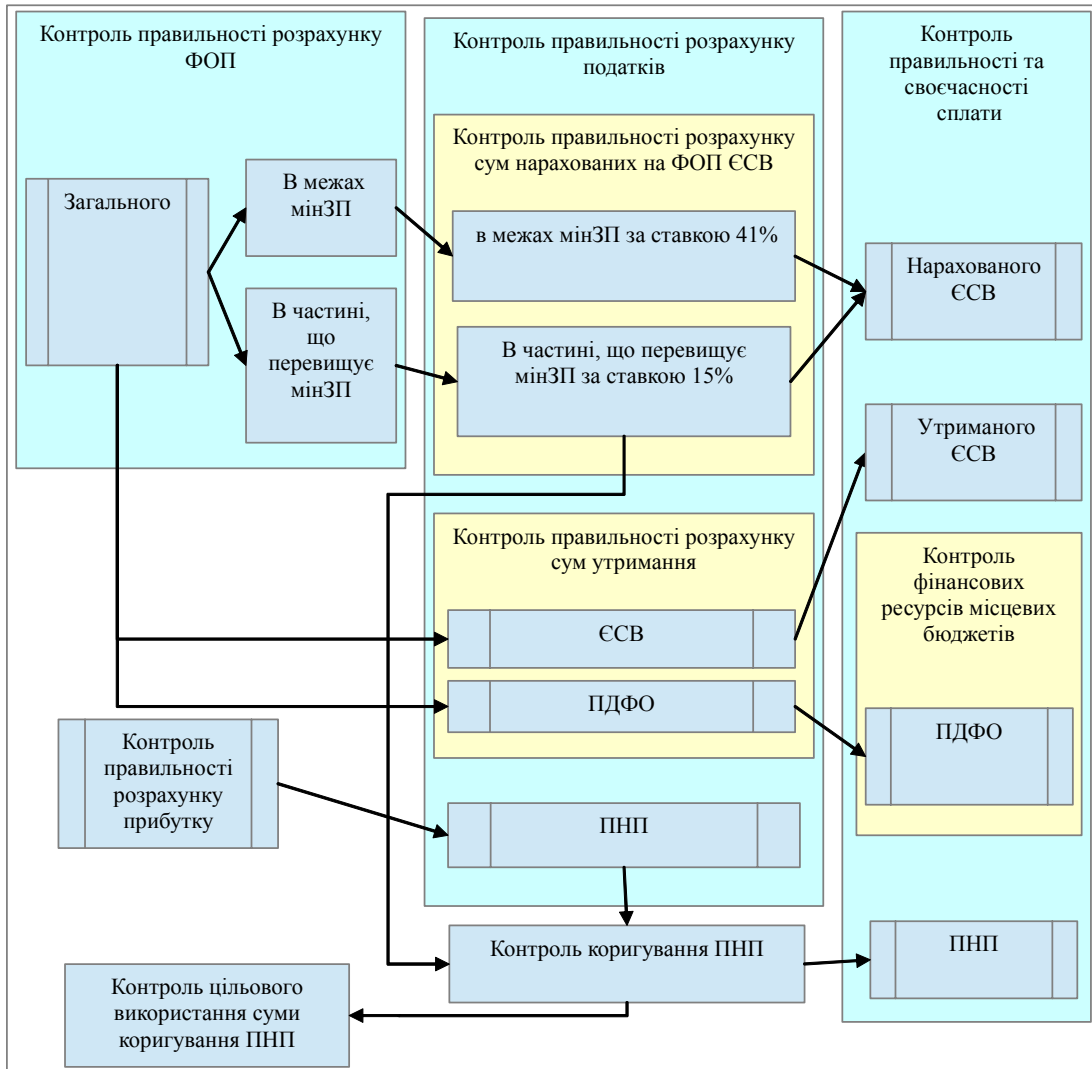

Рис. 1. Модель контролю фінансових ресурсів місцевого бюджету на основі запропонованої методики

Визначимо коефіцієнт ефективності системи контролю фіскальної політики щодо фінансових ресурсів місцевих бюджетів на основі запропонованої методики:

$$К_{еф} = R_{фр} / C_{фр}, \tag{3}$$

$R_{фр}$ – розрахункова сума фінансових ресурсів згідно запропонованої методики по сплачених податках та зборах по оподаткуванню середньої зарплати;

$C_{фр}$ – сума фінансових ресурсів отримана від сплачених податків та зборів при мінімальній зарплаті.

$$К_{еф} = 51198.08 + 85673.04 + 4391.00 + 7988.61 - 34236.9 / 9024.45 + 4391.00 + 51436.14 = 115013.83 / 64851.59 = 1.77$$

Ефективною фіскальну політику слід вважати ,коли коефіцієнт ефективності більше одиниці ,в нашому випадку складає 1.77.

Виходячи з проведених розрахунків, запропонована нами методика коригування ЄСВ податком на прибуток дасть можливість податкового прориву, що може стати основою подальшого реформування податкової системи в частині оподаткування зарплати і тому пропонуємо подальше вивчення переваг даної методики, яка дасть можливість збільшити офіційну заробітну плату, наповнити соціальні фонди та збільшити фінансові ресурси місцевих бюджетів, оскільки:

- підприємство перераховує до фондів соціального страхування суму повністю, а саме 85673.04 гривень;
- при перерахуванні до бюджету податку на прибуток підприємство робить коригування в частині ЄСВ на суму 34236,90 гривень, тобто зменшує використання обігових коштів, які спрямовує на розвиток бізнесу та створення робочих місць;
- місцевий бюджет отримає 51198.07 гривень через податок з доходів фізичних осіб, замість 9092.45 при виплаті мінімальної заробітної плати, що значно збільшує надходження фінансових ресурсів.

Висновки

Впровадження податкової реформи при умові використання методики корегування ЄСВ податком на прибуток сприятиме зацікавленню менеджменту бізнесу до легалізації заробітної плати, а застосування фінансових інструментів контролю сприятиме збільшенню потенційних фінансових ресурсів місцевих бюджетів за рахунок надходження податку доходів фізичних осіб та виконання соціальної функції бізнесу, яка дасть працівникам повний соціальний пакет.

Перспективами подальших досліджень буде розгляд нових фінансових інструментів контролю при реформуванні системи оподаткування заробітної плати в частині ПДФО та ЄСВ, зокрема, вивчення механізму розрахунку ПДФО, що сприятиме збільшенню фінансових ресурсів місцевих бюджетів та сприятиме розвитку певних територій.

Література

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI ; ред. від 08.11.2014 / ВР. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Шевчук А.А. Аналіз впливу на фінансові ресурси місцевих бюджетів зменшення кількості податків / А.А.Шевчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 4. Т. 1. – С. 251–253.
3. Топалова І. Оптимізація прибутку підприємств / І. Топалова // Персонал. – 2008. – № 1. – С. 35–41.
4. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу та деяких інших Законів України (щодо податкової реформи) № 5079 від 15.09.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?Pf3511=52180.
5. Повідомлення про індексацію мінімальної зарплати та пенсії з травня 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/oplata-truda/1644-pro-indeksatsiyu-minimalnoji-zarplati-z-travnya-2014.html>.
6. Про Державний бюджет України на 2014 рік [Електронний ресурс] : закон України від 16 січня 2014 року № 719-VII / ВР. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.
7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI ; ред. від 15.10.2014 / ВР. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
8. Шевчук Л.П. Контроль нарахування податків із заробітної плати як фінансовий інструмент збільшення потенційних ресурсів місцевих бюджетів / Л.П. Шевчук, А.А. Шевчук // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит та управління економічними процесами в світовій і національній економіці: історія, сучасність, перспективи : збірник матеріалів конференції ПДАТУ. – Кам'янець-Подільський : Подільський державний аграрно-технічний університет, 2014. – С. 181–183.

References

1. Podatkoviy kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02 hrudnia 2010 roku № 2755-VI. — Redaktsiia vid 08.11.2014 : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. A.A. Shevchuk, "Analiz vplyvu na finansovi resursy mistsevykh biudzhetiv zmenshennia kilkosti podatkov", Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, Ekonomichni nauky, Issue 4, Volume 1, pp. 251-253.
3. I. Topalova, "Optimizatsiia prybutku pidpriemstv", Personal, Issue 1, 2008, pp. 35-41.
4. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu ta deiakykh inshykh Zakoniv Ukrainy (shchodo podatkovoi reformy). № 5079 vid 15.09.2014 : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?Pf3511=52180.
5. Povidomlennia pro indeksatsiiu minimalnoi zarplaty ta pensii z travnia 2014 : <http://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/oplata-truda/1644-pro-indeksatsiyu-minimalnoji-zarplati-z-travnya-2014.html>.
6. Pro Derzhavnyi biudzhel Ukrainy na 2014 rik : Zakon Ukrainy vid 16.12.2014 roku № 719-VII. — Redaktsiia vid 08.11.2014 : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.
7. Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia : Zakon Ukrainy vid 8 lypnia 2010 roku № 2464-VI. — Redaktsiia vid 15.10.2014 : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
8. L.P. Shevchuk, A.A. Shevchuk, "Bukhhalterskyi oblik, analiz i audit ta upravlinnia ekonomichnymi protsesamy v svitovii i natsionalnii ekonomitsi: istoriia, suchasnist, perspektivy", Zbirnyk materialiv konferentsii PDAU. Kam'ianets-Podilskyi : Podilskyi derzhavnyi ahrarno-tekhnichnyi universytet, 2014, pp.

Надійшла 19.11.2014; статтю представляє к. е. н. Медведєв Ю. Б.